

בס"ד

Cu mulțumiri **The Maurice Wohl Charitable Foundation**
pentru generoasa sponsorizare a seriei Legământ & Dialog

Traducere: Magda Zucker

Căminul pe care îl construim împreună Terumah 5781

Sucesiunea de pericope care începe cu *Terumah*, și continuă cu *Tetzave*, *Ki Tisa*, *Vaiakhel* și *Pekudei*, este complicată din multe puncte de vedere. În primul rând, conturează în detalii exhaustive și epuizante construcția Tabernacolului (Mishkanului), casa de rugăciune portabilă pe care israeliții au construit-o și au transportat-o cu ei prin deșert. Această narațiune acoperă aproape în întregime ultima treime din cartea Exodului. De ce este atât de lungă? De ce în așa de multe detalii? Tabernacolul a fost, în cele din urmă, doar o casă temporară pentru Prezența Divină, înlocuită ulterior de Templul din Ierusalim.

În plus, de ce construcția Mishkanului apare în cartea Exodului? Locul său natural ar părea să fi fost în cartea Leviticului, dedicată în mod covârșitor relatării serviciului din Mishkan și al sacrificiilor care erau făcute acolo. Prin contrast, cartea Exodului ar putea avea subtitlul “nașterea unei națiuni”. Se referă la trecerea israeliților de la o familie la un popor și drumul lor de la sclavie către libertate. Ajunge într-un punct culminant cu legământul făcut între Dumnezeu și popor la Muntele Sinai. Ce legătură are Tabernacolul cu toate acestea? Pare un mod ciudat de a încheia o carte.

Consider că răspunsul este unul profund. În primul rând să ne amintim istoria israeliților până la acel punct. A fost o lungă serie de nemulțumiri și plângeri. S-au plâns atunci când prima intervenție a lui Moshe le-a înrăutățit situația. Apoi, la Marea Roșie, i-au spus lui Moshe: “Nu erau oare morminte în Egipt, de ne-ai adus să murim în deșert? Ce ne-ai făcut scoțându-ne din Egipt? Nu ți-am spus în Egipt ‘Lasă-ne în pace, lasă-ne să le slujim egiptenilor?’ Era mai bine pentru noi să le slujim egiptenilor decât să murim în deșert!” (Ex. 14:11-12).

După ce au traversat marea, au continuat să se plângă, mai întâi de lipsa de apă, apoi pentru că apa era amară, apoi de lipsa de mâncare, mai apoi din nou de lipsa de apă. Apoi, la doar câteva săptămâni de la revelația de pe Muntele Sinai – singura dată în istorie când Dumnezeu s-a arătat unei întregi națiuni – ei au construit vițelul de aur. Dacă o succesiune de miracole fără precedent nu pot determina un răspuns matur din partea unui popor, ce anume ar putea?

Atunci Dumnezeu a spus: *Să construiască ceva împreună*. Această poruncă simplă i-a transformat pe israeliți. Pe toată durata construcției Tabernacolului nu au existat niciun fel de plângeri. Întregul popor a contribuit – unii dintre ei cu aur, argint sau bronz, alții au adus piei sau textile, alții și-au oferit timpul și îndemânarea. Au oferit atât de mult încât Moshe a fost nevoit să le ordone să se oprească. O idee remarcabilă reiese de aici: *Nu ce face Dumnezeu pentru noi este ceea ce ne transformă. Ceea ce facem noi pentru Dumnezeu este*.

Atâta timp cât fiecare criză este gestionată de Moshe sau prin miracole, israeliții rămân într-o stare de dependență. Răspunsul lor automat este să se plângă. Pentru ca ei să ajungă la maturitate și responsabilitate, trebuie să existe o tranziție de la a fi pasivi și a primi binecuvântările lui Dumnezeu, la a deveni creatori activi. Poporul a trebuit să devină “partener în munca creației” (Shabbat 10a). Cred că la acest lucru se refereau înțelepții atunci când spuneau “Nu-i numi ‘copiii tăi’, ci ‘creatorii tăi’ ”(Brachot 64a). Oamenii trebuie să devină creatori pentru a crește de la stadiul copilăriei la maturitate.

Iudaismul este chemarea lui Dumnezeu la responsabilitate. El nu vrea ca noi să ne bazăm pe miracole. El nu vrea să fim dependenți de alții. El vrea să devenim partenerii Lui, recunoscând că ceea ce avem, avem de la El, însă ceea ce facem cu ce avem depinde de noi, de alegerile și eforturile noastre. Acesta echilibru nu este ușor de atins. Este ușor să duci o viață a dependenței. Este la fel de ușor să aluneci în direcția opusă și să spui “Puterea mea și priceperea mâinilor mele mi-au adus această bogăție” (Deut. 8:17). Viziunea evreiască asupra condiției umane este că tot ceea ce realizăm este datorită propriilor noastre eforturi, însă în mod egal și în esență rezultatul binecuvântărilor lui Dumnezeu.

Construcția Tabernacolului a fost primul proiect măreț pe care israeliții l-au întreprins împreună. A implicat generozitate și pricepere. Le-a oferit șansa de a-i da înapoi lui Dumnezeu puțin din ceea ce el le-a dat. Le-a conferit demnitatea muncii și efortul creativ. A dus la final nașterea lor ca națiune și a simbolizat provocarea viitorului. Societatea pe care au fost chemați să o creeze pe tărâmul Israelului urma să fie una în care fiecare să își îndeplinească rolul. Urma să devină – expresie pe care am folosit-o ca titlu al uneia dintre cărțile mele – “Căminul pe care îl construim împreună.”¹

De aici vedem că una dintre cele mai mari provocări ale leadershipului este să le dai oamenilor șansa să ofere, să contribuie, să participe. Acest lucru necesită auto-limitare, *tzimtzum*, din partea liderului, lăsându-le astfel spațiu și celorlalți să conducă. Așa cum

¹ Jonathan Sacks, *The Home We Build Together: Recreating Society* (Bloomsbury Academic, 2009).

se spune: Un lider este cu atât mai bun cu cât nu are nevoie de recunoașterea oamenilor. Când lucrarea lui este încheiată, scopul său împlinit, ei vor spune: ‘am făcut-o noi înșine.’²

Acestea ne aduc la distincția fundamentală în politică dintre stat și societatea civilă. Statul reprezintă lucrurile care sunt *făcute pentru noi* de mașinăria guvernului, prin intermediul legilor, curților de justiție, taxelor și discursurilor publice. Societatea civilă este ceea ce *facem unii pentru ceilalți* prin intermediul comunităților, asociațiilor pe bază de voluntariat, instituțiilor caritabile și a organizațiilor de asistență socială. Iudaismul, consider, are o preferință pronunțată pentru societatea civilă mai degrabă decât pentru stat, tocmai pentru că recunoaște – și aceasta este tema centrală a cărții Exodului – că ceea ce facem pentru ceilalți, nu ceea ce face Dumnezeu pentru noi, este ceea ce ne transformă.

Persoana cu cea mai profundă înțelegere a naturii societăților democratice era Alexis de Tocqueville. Vizitând America în anii 1830, a observat că puterea sa se baza pe ceea ce el a numit “arta asocierii”, tendința americanilor de a se reuni în comunități și grupuri de voluntari, de a se ajuta unii pe alții, mai degrabă decât să lase aceasta sarcină unui guvern centralizat. Dacă s-ar ajunge vreodată să fie altfel, dacă indivizii ar ajunge să depindă integral de stat, atunci libertatea lor ar fi în pericol.

Într-unul din cele mai cutremurătoare pasaje ale capodoperei sale, *Democrație în America*, el susține că democrațiile sunt puse în pericol de o formă complet nouă de opresiune pentru care nu există niciun precedent. Acest lucru se va întâmpla, spune el, atunci când oamenii vor exista doar prin și pentru ei înșiși, lăsând urmărirea binelui comun doar în seama guvernului. Iată cum ar arăta viața:

Deasupra acestei rase de oameni sta o imensă putere tutelară, ce ia doar asupra sa sarcina de a le asigura gratificarea și a veghea asupra soartei lor. Această putere este absolută, amănunțită, obișnuită, prevăzătoare și liniștită. Ar fi ca autoritatea unui părinte dacă, asemeni acelei autorități, scopul său ar fi să-l pregătească pe om pentru maturitate; însă ea caută, din potrivă, să îi țină într-o perpetuă copilărie: este foarte mulțumită ca oamenii să se bucure fără a se gândi la nimic altceva. Pentru fericirea lor un asemenea guvern lucrează de bunăvoie, însă alege să fie singurul agent și singurul arbitru al fericirii; le asigură securitatea, prevede și le furnizează cele necesare, facilitează plăcerile lor, le gestionează principalele preocupări, le dirijează industria, reglementează transmiterea proprietăților, și le împarte moștenirile: ce mai rămâne decât să îi scutească de grija de a gândi și efortul de a trăi?³

Tocqueville a scris aceste rânduri în urmă cu aproape 200 de ani, și există riscul ca exact acest lucru să se întâmple în unele societăți europene în zilele noastre: totul ține de stat, nimic de societate; totul de guvern, foarte puțin sau chiar nimic de comunități.⁴

² Atribuit lui Lao-Tsu.

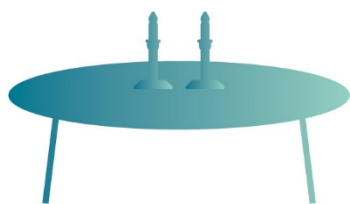
³ Alexis De Tocqueville, *Democracy in America* cu o introducere de Thomas Bender (The Modern Library, New York, 1981), 584.

⁴ Acestea nu implică faptul că guvernele nu au un rol; că totul ar trebui lăsat în seama asociațiilor voluntare. Nici pe departe. Sunt anumite lucruri – de la statul de drept, la apărare, la protejarea standardelor etice și crearea unui sistem echitabil de distribuire a bunurilor pentru o existență demnă – pe care doar guvernele le pot realiza. Problema este echilibrul.

Tocqueville nu era un scriitor religios. Nu face nicio referire la Biblia Ebraică. Însă frica pe care o are este exact ceea ce e documentat în cartea Exodului. Atunci când o putere centrală – chiar și Dumnezeu însuși – face absolut totul în numele oamenilor ei rămân la un stadiu limitat de dezvoltare. Ei se plâng în loc să acționeze. Ajung să cadă ușor pradă disperării. Atunci când liderul, în acest caz Moshe, lipsește, ajung să facă lucruri prostești asemeni vițelului de aur.

Există o singură soluție: să îi facă pe oameni co-arhitecții propriului lor destin, să-i facă să construiască ceva împreună, să-i transforme într-o echipă și să le arate că nu sunt lipsiți de apărare, că sunt capabili și responsabili de acțiuni colaborative. Geneza începe cu Dumnezeu creând Universul pentru a fi un cămin pentru ființele umane. Exodul se încheie cu ființele umane creând Mishkanul ca pe un “cămin” pentru Dumnezeu.

De aici principiul de bază al iudaismului, de a deveni co-creatori alături de Dumnezeu. Și tot de aici corolarul: liderii nu lucrează în numele oamenilor. Ei îi învață pe oameni cum să lucreze ei înșiși. **Nu ce face Dumnezeu pentru noi, ci ceea ce facem noi pentru Dumnezeu ne permite să ajungem la demnitate și responsabilitate.**

ÎNTREBĂRI ÎN JURUL MESEI DE SHABAT

1. Care sunt principalele teme și mesaje pe care le-ați găsit până acum în cartea Shemot?
2. Vă puteți gândi la noi moduri prin care comunitatea voastră s-ar putea uni construind ceva împreună?
3. Crearea vițelului de aur a fost de asemenea un proiect care i-a unit pe oameni într-un scop creativ. De ce a fost atât de problematic?